

ALIVE AND

AKTIVISTEN HAR TALT MED FOGH JENSEN OM MOD

Marx forudsagde i midten af 1800-tallet, at kapitalismen ville bryde sammen. Kritikken af kapitalismen udgjorde grundlaget for socialisme, som siden Marx er udviklet i mange forskellige retninger – heriblandt den folkesocialistiske. Det til trods fungerer kapitalismen stadig.

Betyder det så, at vi må acceptere kapitalismen som et vilkår for vores arbejde, eller fungerer kapitalismen stadig fordi vi endnu ikke har forstået kapitalismen fuldstændig? Jeg har interviewet filosofen Anders Fogh Jensen, der på SF's Sommertræf fremførte en moderne version af kapitalismekritikken.

// Af Sidsel Homann //

Kapitalismekritik, hvorfor?

Kapitalismekritikken er vigtig, fordi den gør os opmærksomme på, at samfundets tilstand

ikke er så god, som den kunne være; for at gøre os opmærksomme på, at mennesket ikke er frit, men bundet af kapitalismen.

Kapitalismen er en del af os, og den gør os alle syg.

"Jeg har lavet min kapitalismekritik, fordi jeg synes det er presserende.

Fordi jeg synes, det er synd for mennesket at det skal lade sig nøje, når nu jeg tror, det kunne være bedre. Det, der har stukket mig mest i øjnene, er, at alt det, der er liberalt, økonomisk og økonomiserende, fremstår som neutralt. Hvor neutralt det er blevet at betegne ting ved penge."

Hvad er det, der gør, at kapitalismen er så markant anderledes end tidligere tider?

"Kapitalismen er enormt omsiggribende.

Man har haft kapitalisme meget længe, men det virker som om, den graver sig længere og længere ind i de menneskelige relationer. Det er også anderledes, fordi der er enormt mange tegn i spil – en af de væsentligste varer, vi køber, er tegn, og det er

fremmedgørende for mennesket – at tegnet bliver vigtigere end varen. Der har altid været kropslige idealer m.m., men kapitalismen graver sig endnu mere ind i kroppen. Det er nogle linier, der starter flere hundrede år tilbage, men før var kropsidealet mere rettet mod nogle få grupper, hvor det nu er

alle, der er underlagt idealet."

Hvordan vil du karakterisere det moderne menneske?

"Vi indeholder alle en større eller mindre grad af sindssyge. Det bliver engang imellem råbt op om selvmordsprocenten eller hvor mange, der er ensomme. Det kan egentlig ikke undre mig så meget, for det, som kapitalismen gør, er at den går ind og slår de personlige relationer i stykker. Der er selvfølgelig også andre grunde."

Hvis kapitalismen er så dybt lagret i os, er kampen så ikke nytteløs. Er det ikke ude af vores hænder?

"Jeg tror, at vi alligevel godt kan gøre noget. På et politisk plan kan man prøve at lave "kapitalisme-frie zoner" – at forsøge at demokratisere nogle områder. Det, jeg forstår ved kapitalismen, er, at den er radikalt udemokratisk. Virksomheden er sjældent særligt demokratisk, hvorimod staten i det mindste er folkevalgt. Selvom der er en masse bureaukrati, kan man f.eks. tilbagerulle liberaliseringen og gøre al offentlig transport, telefon, postvæsen fri for det private erhvervsliv, fordi det er udemokratisk. Man kunne også forsøge at kontrollere logoernes magt ved at begrænse

Foghs kapitalismekritik

Kapitalisme er den måde, samfundet er skruet sammen på. Det er den måde, økonomien hænger sammen på. Men det er mere end det. Kapitalismen bygger på forbrug og muligheden for at skabe nye markeder. Fordi vi alle er med til at forbruge – og fordi vi alle nyder forbruget, er vi med til at genskabe kapitalismen. Vi bærer den med andre ord i os selv. Kapitalismen gør mange af vores værdier til ting, der kan købes, og mange af de ting, der købes, gøres til værdier.

Men kapitalismen er mere end forbruget. Kapitalismen påvirker også den måde, hvorpå vi ser os selv og hinanden. Vi er kommet til et punkt, hvor vi tænker afsindigt meget over de tegn, vi sender til andre mennesker – logoerne har taget magten fra os og er blevet vigtigere end den vare, de sidder på. Og ikke nok med

det. Da kapitalismen bygger på, at den hele tiden er nødt til at få nye kunder eller skabe nye behov, forældes tegnene med lynets hast. Der opfindes nye behov, nye tegn og nye måder at sælge tegnene på. Kapitalismens forandringshast smitter af på mennesket. Der stilles hele tiden krav om fornyelse og forbedring – opgradering. Man er ikke længere nok i sig selv, man er hele tiden tvunget til at videreudvikle sig selv for bedre at kunne sælge sig selv som en "human resource". Med den moderne kapitalisme bliver livet fremstillet som en risiko. Det gør, at der skabes et kæmpe marked for forsikringer mod alverdens ting. Man er aldrig rigtig rask – hvis ikke man er syg, er man i risikogrupperne for at blive syg. Alle disse påvirkninger fra kapitalismen har gennemgribende konsekvenser for det moderne menneske. Kapitalismen gør os sindssyge – deprimerede, skizofrene, nihilistiske, neurotiske, anorektiske...

KICKING!

ED FILOSOFFEN ANDERS ERNE KAPITALISMEKRITIK

reklamernes udbredelse. På det personlige plan har jeg f.eks. lavet et "logo-frit badeværelse". Det tog seks timer at få rensat alt for logoer. Det har jeg gjort, fordi jeg tror, at sanserne bliver sløret af de reklamer, der hele tiden bliver pumpet ind i hovedet. Det sjove ved det er, at folk bagefter troede, at jeg havde malet mit badeværelse, fordi det var så lyst derinde."

"Man kunne f.eks. lave regler om, at man i nogle måneder kun viste europæiske film i biografene. Man kunne lave nogle andre ting for at opdrage lidt på folk igen, fordi de er blevet så vant til alt den mentale fast-food. Man skal lære folk at spise ordentligt igen."

Så det er OK at være formynderisk?

"Positivt set kan man sige, at det er ok, at anspore til dannelse igen. For at folk skal kunne tage imod noget, skal de også have en hvis dannelse – det kræver opdragelse, og opdragelse er formynderisk, men alternativet er værre. Liberalisering er værre. Det er at gøre grin med fornuften."

Er det, du siger, at vi i SF skal acceptere, at vi er nødt til at være formynderiske i en eller anden forstand?

"Ja, så kald det dannelse. Hvis DR1 vil

ligne TV2 og TV3, så skaf os da af med det og giv os det opdragende TV tilbage. Jeg synes heller ikke nødvendigvis, det er formynderisk. Det er jo også en respekt for, at der er nogen, der ved bedre end andre og kan lære andre noget. Det er ikke nødvendigvis i modsætning til det enkelte menneskes frihed. Man bliver mere fri af at blive opdraget. Det andet er en misforstået idé om, at man er født med en frihed, der er ukrænkelig. Frihed forudsætter pligt og et forhold til andre mennesker."

Enig eller ej – kapitalismekritikken er i allerhøjeste grad i live!

Læs mere på www.filosoffen.net - her kan du også finde foredraget om kapitalismekritikken.

FILMANMELDELSE: NAVIGATORS

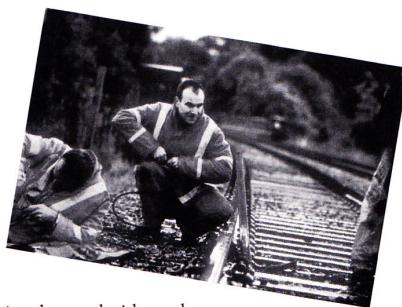
"The Navigators" af Ken Loach

Af Lars Ploug Sørensen

Kun få instruktører tør i dag prøve kræfter med socialrealismen som genre. Forståeligt nok – for den kræver som minimum, at plottet ikke udvikler sig til brækfremkaldende ynke, der skildrer hovedpersonernes uundgåelige vej ud over rampen til Den Sociale Massegrav.

Britiske Ken Loach er dog én af genrens få konger. Siden 1960'erne har han lavet film om ungdomskultur, familierelationer, arbejderkultur mv. Han arbejder ofte med amatørskuespillere og folk fra de miljøer som beskrives i filmene, og derfor fremstår hans film som både medrivende og overbevisende.

I 2001 lavede Loach en af sine bedste film, "The Navigators", som nu er i mulig at få i Danmark. Filmen handler om konsekvenserne for et sjak

jernbanearbejdere, da udliciteringen af det britiske jernbaneanet tager fart i 1995. Lad os bare være ærlige: Det lyder kedeligt! Men med vanlig sans for tilværelsens humor (i ethvert arbejdsmiljø) og med klare og runde hovedpersoner, viser Loach et godt eksempel på, hvordan den socialrealistiske genre skal laves.

Filmens omdrejningspunkt er udviklingen fra at British Rail var et statsejet selskab til at det blev til mange små virksomheder, der på konkurrencemæssige vilkår skulle kæmpe for kontrakterne på det britiske jernbaneanet. Overdreven fokusering på hurtig profit overtager snart faglighedens plads i de små virksomheder – og arbejderne oplever at blive virvlet ind i et marked, der er præget af ukontrollabel omskiftelighed. Der bliver gået på kompromis med sikkerhedshensyn og både i filmen og i virkelighedens verden får udliciteringen fatale konsekvenser. Forandringens vinde personificeres af de nye administratorer, som forkaster alle tidligere aftaler med arbejderne. I den nye 'historie' er fagforeningerne per definition 'troublemakers'. Sjakket falder lidt efter lidt fra hinanden og accepterer deres skæbne mod en klækkelig aftrædelsessum. De får i stedet arbejde i nye 'agencies'.

[Fortsættes på side 23...]